

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «МОРФОЛОГІЯ» (засобами дистанційного навчання)

Катерина ЧЕРНИШ,
аспірантка кафедри методики навчання,
стилістики та культури української мови,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Стрімкі зміни в суспільстві, розвиток науки і техніки, упровадження нових технологій ставлять перед шкільною освітою завдання всебічного розвитку компетентної особистості, що забезпечується особистісно орієнтованим підходом до навчання. Провідними завданнями навчально-виховного процесу в школі є формування особистості з певним набором життєво необхідних компетентностей, готової до самореалізації, виконання соціальних функцій, повноцінного спілкування.

Дослідження особистісно орієнтованого навчання проводили такі науковці, як Г. Балл, І. Бех, О. Бондаревська, Г. Кравцов, С. Кульневич, О.О. Леонтєв, С. Подмазін, Т. Матіс, А. Петровський, О. Пехота, Ю. Полуянов, В. Рибалка, В. Рубцов, В. Сериков, В. Слободчиков, Н. Тализіна, А. Хуторський, Г. Цукерман, І. Якиманська.

Проблема методики впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес досліджується В. Агєєвим, Т. Барським, В. Безпалько, В. Глушковим, М. Глузманом, Р. Гуревичем, М. Жалдаком, В. Зінченко, Г. Кедровичем, Ю. Машбицем, В. Монаховим, Н. Морзе, Ю. Рамським, В. Розумовським, О. Співаковським, М. Шкілем та ін.

Дистанційне навчання, проблема формування та впровадження дистанційного навчання висвітлюється в працях таких педагогів, дидактів, науковців, психологів, як: Б. Ананьєв, С. Батишев, В. Биков, Р. Гуревич, Т. Гусак, М. Данилов, Д. Ельконін, В. Жулькевська, О. Кирсанов, І. Клименко, Н. Корсунська, О. Кульчицька, Л. Лещенко, Н. Менчинська, М. Михальченко, В. Моляко, І. Огородніков, А. Петренко, А. Петровський, О. Пехота, К. Платонов, П. Сікорський, Н. Сиротенко, М. Танась, П. Таланчук, О. Третяк, І. Харламов, В. Шейко та інші.

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, введення новоутворень у традиційну систему. Прагнення оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних раніше педагогічних технологій різних рівнів і різної цільової спрямованості [9].

Розвиток і впровадження інноваційних технологій у процес навчання української мови в школі пов'язаний з індивідуалізацією навчання, орієнтацією на особистість учня та вимоги сучасного життя. Для організації роботи над вивченням української мови в

школі чільне місце посідає мотивація учнівської діяльності. Застосовуючи ті чи інші методи навчання, ми повинні спиратися як на програмні рекомендації, так і на інтереси учнівського колективу. Навчання української мови в школі повинно бути зорієнтоване на формування мовленнєвої, мовної компетенції учнів, оскільки це передбачає повноцінне володіння рідною мовою, уміння користуватися нею в різних життєвих ситуаціях.

Мета статті полягає у виявленні ефективних шляхів оптимізації процесу вивчення української мови в 6-7 класах засобами дистанційного навчання.

Основні завдання:

— з'ясувати сутність поняття «дистанційне навчання»;

— проаналізувати і критично осмислити лінгвістичну, психологічну, педагогічну, методичну літературу з теми дослідження;

— проаналізувати традиційні і сучасні підходи до навчання української мови в школі;

— запропонувати власну методику формування мовленнєвої компетенції учнів 6-7 класів на уроках української мови під час вивчення розділу «Морфологія» засобами дистанційного навчання.

Інноватика в освіті визначає її орієнтацію на вимоги сучасного світу, стандарти шкільної освіти, творчу, ініціативну особистість учня, її розвиток і саморозвиток. Сьогодні вжиток входять нові засоби навчання української мови в школі такі, як: електронна дошка, фліпчат (магнітно-маркерна дошка), діаскопичний проектор, комп'ютер. Використання комп'ютерних технологій на уроках рідної мови має на меті застосування програм PowerPoint, MovieMaker, електронних посібників і підручників, лекцій, різноманітних комп'ютерних вправ, тестів і тренажерів, мультимедійних презентацій, flesh-роликів, навчальних комп'ютерних ігор, електронних енциклопедій, довідників, словників [6].

Арестова О., Бабанін Л., Войскунський О. виділяють 8 мотивів діяльності особистості в Інтернеті, серед них ділова мотивація, пізнавальна мотивація, мотивація співпраці, рекреаційна та ігрова мотивація, аффіліативна мотивація, мотивація самоутвердження, комунікативна мотивація. Виділені типи мотивів репрезентують основні, описані в психології, види мотиваційної спрямованості особистості: продуктивну, соціально-комунікативну, пізнавальну, розвивальну. Ці види мотивації виявляються в різноманітних видах спрямування діяльності користувачів Інтернету [10].

Оволодіння мовленнєвою компетенцією неможливе без знань фонетики, морфології, синтаксису тощо. Лексичний словник учнів повинен постійно збільшуватися, і цей процес найефективніше триває під час вивчення розділу «Морфологія». Учні вчать застосовувати теоретичний матеріал на практиці, здійснювати інтелектуальні операції сприймання нового матеріалу, усвідомлення, аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, найбільш раціонального розв'язання завдань.

Сучасний школяр майже не уявляє свого життя без комп'ютера, що є закономірним результатом процесу розвитку інформаційного суспільства, упровадження комп'ютерних технологій в усі сфери життя і, у тому числі, в освіту. Тому ми вважаємо пріоритетним наблизити вивчення української мови в школі, зокрема розділу «Морфологія», до реального життя, тим самим сформувати в учнів мотивацію до вивчення мови.

Умови сьогодення висувують перед освітою нові завдання. Так, наприклад, вимушений карантин у всіх навчальних закладах України спонукав до введення в практику шкільної освіти дистанційного навчання (ДН). На підставі проаналізованої літератури ми зазначаємо, що дистанційне навчання використовується здебільшого вищою школою, існують різноманітні дистанційні курси вивчення іноземних мов, дистанційні форми навчання в університетах, де студент самостійно обирає програму, складає іспити й отримує диплом. Щодо шкільної практики застосування дистанційного навчання, зокрема під час вивчення української мови, то її не існує.

ДН передбачає використання традиційних та інноваційних методів, засобів і форм навчання, основаних на інформаційних технологіях. Воно реалізує особистісно орієнтований підхід до навчання, оскільки дає змогу індивідуально підійти до особистості учня, спирається на компетентнісний підхід, відображає і розвиває особистісні якості учня, здатність осмислювати, розв'язувати реальні проблеми, уможлиблюють застосування теоретичних знань на практиці.

Під дистанційною освітою розуміють процес створення освітнього досвіду, рівнозначного класно-урочній системі, що повноцінно задовольняє потреби учня за межами класної кімнати. Замість відвідування уроків учні і вчитель можуть спілкуватися у будь-яких час, обмінюватися друкованою, електронною, медіа-літературою завдяки новим інформаційним технологіям. Ця технологія ширше використовується ВНЗ і відсутня у шкільному навчанні. Технологія забезпечує індивідуалізацію навчання [7].

ДН — це універсальна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектру традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій і технічних засобів, які створюють умови для навчального вільного вибору освітніх предметів, які відповідають стандартам, діалогового обміну з викладачем [1]. В.Г. Кремень зазначив, що ДН — це інструмент розв'язання сучасних завдань модернізації освіти.

Бахтіна В. розуміє ДН як новий етап розвитку сучасної освіти, новий нестандартний підхід до поняття «навчання» і його методів. Виникнення такого методу навчання цілком закономірно і обумовлено сучасним етапом розвитку суспільства, науки, передової технології. Основними чинниками, що характеризують цей етап є: зростання темпів глобального розвитку науки і

суспільства; ускладнення методів наукового дослідження, різке зростання числа публікацій [6].

Варто зазначити, що ДН так само ефективно, як і традиційне за умови використання відповідних дієвих, актуальних методів, засобів, форм і завдань. Не можна впевнено сказати, яка технологія навчання найкраща, передусім потрібно зацентрувати увагу на досягненні результатів навчання. Пріоритетом ефективного ДН є зосередження уваги на потребах учнів, вимогах змісту освіти, визначенні проблемних місць у навчанні. Перевагою ДН є те, що жоден учень не залишиться осторонь, непоміченим, оскільки йому необхідно усвідомити та презентувати здобуті знання, уміння й навички безпосередньо вчителю через електронний ресурс, у чому і полягає індивідуальний підхід до навчання.

Методика застосування ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»

Мета ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія» полягає у формуванні знань, умінь і навичок з предмета, що вивчається, формуванні мовленнєвої компетенції учнів 6-7 класів.

Зміст ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»: глобалізація, інформатизація сучасної освіти та суспільства. Процес навчання, методи, форми його реалізації визначаються його змістом.

Об'єкт ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»: учні 6-7 класів та сформованість їхньої мовленнєвої компетенції у процесі ДН.

Суб'єкт ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»: учитель, який визначається нами як керівник, координатор навчального процесу.

Методи ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»: інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного навчання, евристичний, метод дослідницького навчання, прогностичний метод.

Засоби ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія»: традиційні та інноваційні, основані на можливостях комп'ютерної техніки, телекомунікації, інформаційних мереж.

Форми ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія». До форм реалізації ДН відносимо: 1. Лекція: аудіо- і відеозаписи, відеотекст, CD/DVD диски, інформаційні технології (гіпертекст, мультимедіа, комп'ютерна дошка, презентація, флеш-ролик тощо). 2. Семинар, евристична бесіда: аудіо- і відеоконференція, електронна пошта, відеотекст, аудіопощта, комп'ютерна дошка оголошень, текстовий і табличний процесор, комп'ютерна конференція, відео- і аудіоконференція. 3. Лабораторна робота, самостійна робота: мультимедіа технології, завдання виконані в програмі PowerPoint (виконуються як учителем, так і учнями), комп'ютерна дошка, гіпертекст, текстовий і табличний процесор. 4. Контрольні роботи, іспити: тестування (завдання презентовані як у програмі Word, так і програмами створеними для презентацій), відеотекст, текстовий і табличний процесор, самостійне виконання учнями проектів.

Навчально-матеріальна база ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія». Матеріальні й технічні засоби навчання, які необхідні для реалізації навчального процесу, доступ до електронних інформаційних мереж і телекомунікації.

Методика формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія» засобами ДН (навчання, засноване на друкованих матеріалах, електронних текстах, підручниках, публікаціях)

6 клас																							
<p>1. У поданому тексті знайдіть іменники та позначте їх у відповідних клітинках:</p> <p><input type="checkbox"/> Дощ <input type="checkbox"/> Полив, <input type="checkbox"/> і <input type="checkbox"/> день <input type="checkbox"/> такий <input type="checkbox"/> полив'яний.</p> <p><input type="checkbox"/> Все <input type="checkbox"/> блищить, <input type="checkbox"/> і <input type="checkbox"/> люди <input type="checkbox"/> як <input type="checkbox"/> нові.</p> <p><input type="checkbox"/> Лиш <input type="checkbox"/> дідок <input type="checkbox"/> старесенький, <input type="checkbox"/> кропив'яний</p> <p><input type="checkbox"/> блискавки <input type="checkbox"/> визбирує <input type="checkbox"/> в <input type="checkbox"/> траві. (Ліна Костенко)</p>																							
<p>2. У поданому тексті знайдіть займенники та позначте їх у відповідних клітинках:</p> <p><input type="checkbox"/> Як дитиною, бувало,</p> <p><input type="checkbox"/> Упаду, собі на лихо,</p> <p><input type="checkbox"/> То хоч в серце біль доходив,</p> <p><input type="checkbox"/> Я <input type="checkbox"/> собі <input type="checkbox"/> вставала <input type="checkbox"/> тихо.</p> <p><input type="checkbox"/> «Що, <input type="checkbox"/> болить?» – <input type="checkbox"/> мене <input type="checkbox"/> питали</p> <p><input type="checkbox"/> Але <input type="checkbox"/> я <input type="checkbox"/> не <input type="checkbox"/> признавалась –</p> <p><input type="checkbox"/> Я <input type="checkbox"/> була <input type="checkbox"/> малою <input type="checkbox"/> горда, –</p> <p><input type="checkbox"/> Щоб <input type="checkbox"/> не <input type="checkbox"/> плакати, <input type="checkbox"/> я <input type="checkbox"/> сміялась. (Леся Українка)</p>																							
<p>3. У поданому тексті знайдіть прислівники та позначте їх у відповідних клітинках:</p> <p><input type="checkbox"/> Наче <input type="checkbox"/> біс <input type="checkbox"/> який <input type="checkbox"/> сидів <input type="checkbox"/> у <input type="checkbox"/> хлопцеві! <input type="checkbox"/> Усі <input type="checkbox"/> діти <input type="checkbox"/> як <input type="checkbox"/> діти – <input type="checkbox"/> граються, <input type="checkbox"/> бавляться <input type="checkbox"/> тихо, <input type="checkbox"/> лагідно.</p> <p><input type="checkbox"/> Федькові <input type="checkbox"/> ж <input type="checkbox"/> неодмінно, <input type="checkbox"/> щоб <input type="checkbox"/> битися, <input type="checkbox"/> щоб <input type="checkbox"/> що-небудь <input type="checkbox"/> перевернути <input type="checkbox"/> догори <input type="checkbox"/> ногами. Спокій <input type="checkbox"/> був</p> <p><input type="checkbox"/> його <input type="checkbox"/> ворогом, <input type="checkbox"/> з <input type="checkbox"/> яким <input type="checkbox"/> він <input type="checkbox"/> боровся <input type="checkbox"/> на <input type="checkbox"/> кожному <input type="checkbox"/> місці. (В. Винниченко)</p>																							
<p>4. У поданому тексті знайдіть прикметники та позначте їх у відповідних клітинках, визначте розряд за значенням:</p> <p><input type="checkbox"/> Темно. <input type="checkbox"/> Жевріє <input type="checkbox"/> тільки <input type="checkbox"/> вузенька <input type="checkbox"/> смужка, <input type="checkbox"/> вона <input type="checkbox"/> тягнеться <input type="checkbox"/> наверх, <input type="checkbox"/> од <input type="checkbox"/> вікна <input type="checkbox"/> до <input type="checkbox"/> печі. <input type="checkbox"/> А <input type="checkbox"/> за <input type="checkbox"/> нею, <input type="checkbox"/> за <input type="checkbox"/> цією <input type="checkbox"/> смужкою, <input type="checkbox"/> тихо <input type="checkbox"/> й <input type="checkbox"/> чорно. <input type="checkbox"/> Та <input type="checkbox"/> ось... <input type="checkbox"/> пожила, <input type="checkbox"/> заворушилась <input type="checkbox"/> пітьма. <input type="checkbox"/> Наче <input type="checkbox"/> хтось <input type="checkbox"/> сколотив <input type="checkbox"/> її – <input type="checkbox"/> піднялись <input type="checkbox"/> дрібненькі <input type="checkbox"/> пушинки. <input type="checkbox"/> Вони <input type="checkbox"/> виходять <input type="checkbox"/> із <input type="checkbox"/> темряви <input type="checkbox"/> і <input type="checkbox"/> на <input type="checkbox"/> світлі <input type="checkbox"/> стають <input type="checkbox"/> золотими, <input type="checkbox"/> рожево-пухнастими. <input type="checkbox"/> Тихо <input type="checkbox"/> снують <input type="checkbox"/> пушинки, <input type="checkbox"/> плывуть <input type="checkbox"/> одна <input type="checkbox"/> за <input type="checkbox"/> одною, <input type="checkbox"/> то <input type="checkbox"/> піднімаються, <input type="checkbox"/> то <input type="checkbox"/> опускаються, <input type="checkbox"/> то <input type="checkbox"/> зникають <input type="checkbox"/> зовсім. (В. Близнець)</p>																							
<p>5. Запишіть словами цифри в тексті.</p> <p>1. Найбільшим морем, що омиває Україну, є Чорне море, яке має площу близько 420 тис. квадратних кілометрів. 2. Особливістю моря є зараженість його вод починаючи з глибини 200 м сірководнем.</p> <p>3. Найбільшим серед кажанів є вечериця велетеньська: довжина тіла сягає 104 мм, маса – до 76 г</p> <p>4. Найшвидша тварина суші – заєць. Він може розвинути швидкість до 70 км, олень – до 67, вовк – 65, лисиця і козуля – до 60 км</p>																							
7 клас																							
<p>1. Визначте часові форми дієслів, ужитих у тексті.</p> <p>1. А Віктор <input type="checkbox"/> задумався: як <input type="checkbox"/> розкажеш про те, що вже <input type="checkbox"/> стало й для тебе самого ніби сон, ніби мара? 2. Чи ж сам <input type="checkbox"/> повіриш, що все те <input type="checkbox"/> трапилося з тобою, що <input type="checkbox"/> відгуло вже й не <input type="checkbox"/> вернеться, а земля й досі <input type="checkbox"/> гойдається ще під ногами, наче й досі <input type="checkbox"/> плывеш з хвили на хвилю, з моря на море, з океану в океан. 3. <input type="checkbox"/> Лунали дзвінки трамваїв, <input type="checkbox"/> тонув <input type="checkbox"/> був десь свист паровозів. 4. Вже посуд <input type="checkbox"/> брязкає у хаті, а Лука <input type="checkbox"/> стоїть, <input type="checkbox"/> задумався.</p> <p>2. Визначте пряме (1) і переносне (2) вживання часових форм дієслів.</p> <p>1. У зоряній тиші пропливає ніч, і контури гір означаються так легко, начебто тільки лінії малюнка. 2. Багрянцями осені вкрились ліси, дні стоять сонячні, по всьому узліссі розпалахкотілись дуби – неначе велечезні багрянні парашути, що розкрились і не закриваються. 3. Надворі тихо, тепло, ясно... Біля нас мала дівтора грається: одно підбіжить – чоломкнеться, друге підлізе нищечком та залоскоче або смикне, третє сяде на тебе верхи – ньо!.. 4. А жайворонки ткали свій спів із землі до сонця, і зозуля наковувала долю. 5. В'ячеслав, подивований несподіваною обізнаністю керівника, змушений буркнути: «Цього факту не заперечш...»</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;"></th> <th style="width: 15%;">1</th> <th style="width: 15%;">2</th> <th style="width: 15%;">3</th> <th style="width: 15%;">4</th> <th style="width: 15%;">5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(1)</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>(2)</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>							1	2	3	4	5	(1)						(2)					
	1	2	3	4	5																		
(1)																							
(2)																							
<p>3. Випишіть з тексту всі дієслова доконаного/недоконаного виду.</p> <p>Терміти міста вбили всіх своїх Богів, окрім першого та останнього. Перший Бог Міста Термітів такий старезний, що вбивати його нема сенсу – нешкідливий він. Останнього Бога всі бояться, а тому не вбивають. Чекають поки місто стане остаточним. Вбиті Боги є у кожному термітнику; іноді їх переносять з місця на місце і дивляться, чи не виникне з розташування вбитих Богів Знак Довершеного Терміта. Кажуть, що колись, у прадавні світанкові часи Міста, терміти бачили одну з щелеп цього таємничого знаку. (В. Єшкілев)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <tr> <td style="width: 50%;">дієслова доконаного виду</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td>дієслова недоконаного виду</td> <td></td> </tr> </table>						дієслова доконаного виду		дієслова недоконаного виду															
дієслова доконаного виду																							
дієслова недоконаного виду																							
<p>4. Визначте вид дієслова.</p> <p>Глибоке небо синіло, а на його тлі розкидав усе багатство своїх осінніх кольорів. Там можна звірити свою думку мудрим столітнім дубам. Вони вислухають уважно і дадуть раду шумом листя, гулом верховин. Чудовий килим опалого листя осики то спалахує криваво-червоним малиновим кольором, то вилискує ніжно-рожевим, світло-жовтим, оранжевим. Кожний колос від подиху вітру міниться проти сонця, утворюючи голубувато-синьо-сірі кольори. Повільно плине річка в одвічних берегах.</p>																							

Система контролю й оцінювання. ДН української мови у процесі вивчення розділу «Морфологія» першочергово передбачає зворотний зв'язок «учитель ↔ учень» для коригування й оцінювання результатів роботи.

Отже, ДН забезпечує ефективне вивчення української мови в школі, формує в учнів мотивацію до навчання, синтезує в собі традиційні та інноваційні методи навчання. Оскільки ДН спрямоване на задоволення індивідуальних освітніх вимог та потреб учнів, то робота з формування мовленнєвої компетенції учнів має будуватися на основі текстоцентричного підходу до навчання з урахуванням особистісних потреб і можливостей учнів, методичний матеріал добирається з огляду на розвиток і формування мовленнєвої компетенції школярів. Дистанційна взаємодія учня і вчителя передбачає «живу присутність» та обов'язковий зворотний зв'язок, тому особливою вимогою ДН є постійний зв'язок учителя й учня, коли вчитель має змогу постійно коригувати, консультувати, оцінювати роботу школярів.

У процесі застосування ДН під час вивчення української мови в 6-7 класах спостерігається посилення

активної ролі учня в навчанні, різке збільшення освітніх масивів та інформації, легкий доступ до необхідної інформації, вільне спілкування, консультації, збільшення евристичної складової навчального процесу за рахунок використання інтерактивних форм занять, мультимедійних навчальних програм, забезпечення комфортніших умов творчої самореалізації, самовираження.

Переваги дистанційного навчання полягають у їх оперативності, продуктивності, інтерактивності, дієвості, інтенсивності, синтезу теорії та практики, інформативності, швидкості та ефективності творчої самореалізації, наявності умов для індивідуальної персональної навчальної практики.

ДН сприяє ефективному накопиченню кожною дитиною свого власного особистого досвіду. Учитель у процесі ДН навчання української мови пропонує дітям на вибір різні навчальні вправи і форми роботи, заохочує дітей до самостійного пошуку шляхів вирішення цих завдань, виявляє реальні інтереси дітей, погоджує з ними добір та організацію навчального матеріалу, допомагає дітям самостійно спланувати свою діяльність, заохочує дітей самостійно оцінювати результати їхньої роботи і виправляти допущені помилки.

Література

1. Педагогика / Под ред. Ю.К. Бабанского. 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Просвещение, 1988. — 479 с.
2. Преподавание в сети Интернет: Учеб. пособие / Ответ. ред. В.И. Солдаткин. — М.: Высшая школа, 2003. — С. 164.
3. Раицкая Л.К. Дистанционное образование в США / Л.К. Раицкая // Филологические науки в МГИМО: Сб. научных трудов. — М.: МГИМО, 2002. — № 10 (25). — С. 147-155.
4. Хуторской А.В. Предпосылки дистанционной педагогики / Преподавание в сети Интернет: Учеб. пособие / Ответ. ред. В.И. Солдаткин. — М.: Высшая школа, 2003. — С. 678.
5. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. — М.: Сентябрь, 1996. — 96 с.
6. <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/rus/de/index.htm>
7. http://en.wikipedia.org/wiki/Distance_education
8. http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/pspo/2003_5_1/doc_pdf/vakulenko.pdf
9. http://www.rusnauka.com/7_DN_2007/Pedagogica/20524.doc.htm
10. <http://www.psychology.ru/internet/ecology/02.stm>